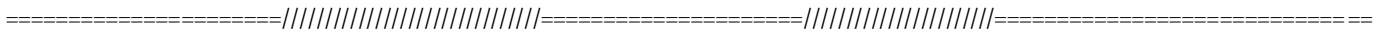

ንዘይተዘመረሎም ይዘመረሎም

ጳጉሜንዮ፡ጳጉሜንዮ፤

**ጳጉሙንዮ፡ጳጉሜንዮ፤
ትሕጻባዮ፤**

ሓደ ስሙንዮ።

ኸቡራት አንብብቲ፡ከመይ ትቕንዮ፤ ሰላም ወ ሊላይ ኸኮነልኩም ትምኒተይ ኢዮ።ከምዚ ኣብ ላዕሊ ትርእይዎ ዘለኩም፡ገለ ቕላዓት ኣሳእል ኣብ ሰሙነ ጳጉሜን ኢዮ።ካብ 'ባሕቲ-ሓሶት' ጀሚሩ፡ስጋብ ድሮ ሓድሽ ዓመት፡ካብ ቆልዑ ከሳብ ዓባይቲ፡ ኣብ ሩባ ወሪዶም ክሕጸቡ፡ካብ ጥንቲ ጥቕምቲ ኣትሒዙ ዓመታዊ፡ቕነ ጳጉሜን ብዚመጸ ከም ዚዝውተር ርዳእ ነገር ኢዮ።

ካብ ቦታ ናብ ቦታ ገለ ለውጥታት ከም ዝህልዎ ትግምት ኢካ።እዚ ማለት፡ ኣብ ገለ-ገለ ዓድታት ወይ ከተማታት ጭራን ከበሮን ገቢሮም ካብ ለይቲ ኣትሒዞም፡መሓዙትን መቐርብን ወይ ከአ ደቂ ዓዲ፡ሓደ ነቲ ሓደ እናጸውዑ፡ጸኒሑ'ውን ነቶም ዚተረፉ፡እቶም ተኣኼቦም ዘለው ናብ ቤቶም ብምኻድ ከበሮ እናወቕዑ፡መሠንቕ እናተጸወቱ ካብ ምድቓሶም ይቕሰቕሰዎም ኢዮም።

ኣብ ገሊሑ ድማ ብዘይ ከበሮን ጭራን እንተስ እናተጸወዑ እንተስ ብሰዓት ተቋጺሮም ኩነ ብስድራቤታዊ መልኽዕ ተኣኼቦም ናብ ቐረቦም ዝርከብ ሩባ ወሪዶም ይሕጸቡ ኢዮም።ነቲ ነዊሕ መሰረት ከም ዘለዎ ዝእመነሉ በዓል ብዝተፈላለዩ ግጥምታት የሰንይዎ ኢዮም።ኣጋጣሚ ኩይቲ፡ኣብ ሩባ ማይ ጓጓ ሃንደበት ኣረፋፍድ ኣበሊ፡ ካብ ዝረከብኹዎም ቆልዑ፡ነተን ኣብቲ ቕልዓት ኣሳእል ዘለዎ፡ክልተ ኣዋልድ ድረፋላይ እባ ብዝበልኹዎን፡ብዙሕ ልምድን ኣፍልጦን ከም ዘይብሉን ብምግላጽ ሓንቲ ግን ክንፍትን ኢላ ከምዚ ክብላ ኣዝየማላይ፡

**ጳጉሜንዮ፡ጳጉሜንዮ፤
ጳጉሙንዮ፡ጳጉሜንዮ፤
ትሕጻባዮ፤
ሓደ ስሙንዮ።**

ኣብ ባሕቲ ጳጉሜን፡ዚፈልሕ ቡን ብዙሕ ኣተኸሮ ዳርጋ ከም ዘይወሃቦ፡ ኣብ ገለ ትዕዝብቲ ወሲደ ኣለኩ።እቲ ምንታይ ባሕቲ ጳጉሜን፡ባሕቲ ሓሶት እንተስ ካብ ዚብል ወይ ድማ ተሃኪየን ኣብተን ኩሊሊ ዝተዓዘብኹዎን ናይ ሽዑ መዓልቲ ቡን፡ድምቕታን ኣገባባን ዝነገሰ ኩይቲ ተራእዮኒ ክብል እደፍር ኢዮ።ብዝኩነ፡ኣብቲ ንግሆ፡ንግሆ ዝግበር ምትእኸካብን ናብ ሩባ ወሪድካ ምሕጸብን ብዙሕ መንእሰይ ከተግብሮ ትዕዘቦ ጉዳይ ኢዮ።ኣብ ገለ-ገለ እቲ ሩባ ተበኪሉዮ ሕማም ኣተት ኣለዎ ዝብል ሓበሬታ ሰብ ምዃ ሕክምና ስግኣት ከም ዚፈጠረሎም ብቐሊሉ ትዕዘቦ ኢዮ።

አብ ዕለተ 3 ጳጉሜን፡አብዝተሰ ስድራቤታት፡አንጊሁ ናብ ቤተ ክርስቲያን ድሕሪ ምኻድ፡አብ ቤቱ ብብዓቕሙ ዚተዳለወ ገዓት ኪበልዕ ዚህንጦይ ትዕዘብ ኢካ።ጳጉሜን ብዚመጸ ቐጽራ፡መጠን እቲ ባህሊ ሓይማኖታዊ በዓል ክድርዕን ከጉላልዕን፡ኩሉ ሰብ ኣብ ናብ ወራዳ፡ክሕጸብ ከሎ፡ግቡእ ኣተኹሮ ጽሬት ከዘውትር ብርቱዕ ጎስጓጎትን ምንቕቓሕን ክግበር ዘድልይ ኮይኑ እስመዓኒ ኢዩ።

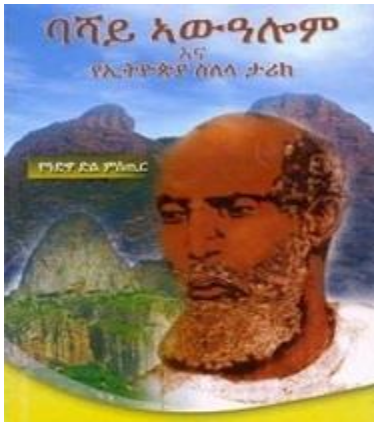
እምበኣር፡ኸቡራት ኣንብብቲ፡አብ ምድረ-ሓበሻ ሰላምን ርግኣትን መታን ኪሰውድ፡ሕድሕድ ምኽብባርን ስኒትን ኣድላይ ኢዩ።አብዚ ሓድሽ ዓመትን በዓል ቐዳስ ዮሐንስ ድማ፡ኩሉ ኣስላሙ ክርስቲያኑ ንሠላምን ምርግጋእን ጸኒዑ ክጽልይን ከተግህን እምነይ ኢዩ።ርሑስ በዓል ንኹሉ ወዲ ኣዳም ክብል እፈቱ።

ንኣንሰይ ንመስቐለይ፤ ድርብ ከበሮ ሓዛለይ።

ናብ መበገስየይ ጉዳይ፡ኸኣቱ ኸቡራት ኣንብብቲ፡ ኣብቲ ርእሲ እዚ ጽሑፍ፡“ዘይተዘመርም ይዘመረሎም!” ዝብል ሰፊሩ ከም ዘሎ፡ብምኽኒያት እዚ ሓድሽ ዓመት ንገሊኡም ግዜ ከይኸደ ዝግበም ኸብሪ ክወሃቦምን፡ቆላሕታዊ መዝሙር ክዝመረሎም ዝብል ደወል ጸውዒት ንምድቃል ዝግለም ኢዩ።

አብ ዝተፈላለዩ ዓውደ ሞያን ጽላትን ኩነት ኣብ ዓውደ ኹናትን ስፖርትን ታሪኽ ሰሪሖም ዝሓለፉ ብዙሓት ኢዮም።እንተኹን ዘካሪ ዘይብሎም፡ወይ ድማ ሰምም ከም ዝግብኡም ዘይዝምረርም ሓደገት ኣይኹኑን ኢዮም።ሓንሳብ ስሙ ክጎልጎል ዝተደልየ ጥራይ ኣተኹሮ ልዕሊ ንቡር ብምሃብ፡ነቲ ካልእ ቆላሕታ ኪንፈጎ ምርኣይ ዚውቱር ባህሊ ዳርጋ ኮይኑ ኣሎ።እልቢ ዘይብሎም ድማ ብዝተፈላለዩ ምኽኒያታት ተረሲዖም ኢዮም።ገናኡን ኣብ መስርሕ ምርሳዕ ዘለዉ ኩነት ኣብ ባሕሪ ምርሳዕ ዝሸመሙ ከም ዚህልዉ ትግምቶ ነገር ኢዩ።

ገለ ኣብነት ንምርኣይ ዝኣኸል፡አብ ኩናት ዓድዋ፡ዓቢ እጃም ካብ ዚገበሩ ዝእመነሎም ባሻይ ኣውዓሎም ኢዮም።ባሻይ ኣውዓሎም ንብርኽት ዚበለ ዓመታት ዘኸሪ ከቶ ኣይነበሮምን ክበሃል ይኸእል ኢዩ።አብዚ 9 ዓመት ግና እንተሰ ዕድል ገቢሮም እንተሰ ተዘኸሩ ኢልዎም።እንሆ፡ዓመት ብዚመጸ ቐጽሪ ኪዝኸሩ ንርእይ ኣለና ኢና።ንዑዖምን ንኣሉላ ኣባ ነጋን፡ብፍሉይ ቆላሕታ ተዋሂብዎም ኣብ ገለ ማዕኸናት ዜና ሰምም ኪቐላሕ ክንዕዘብን ክንሰምዕን ክኢልና ኣለና ኢና።

ጥልያን፡ንኢትዮጵያ ብዘይምውራሩ፡ወይ ድማ ተመኺቱ ኣብቲ መጀመርታ ኩናት ዓድዋ ብምምላሱ፡ከም ሓደ ዓቢ ዓወትን ሓበንን ካብ ዚረኣይ ሓደ ዘመን ሓሊፍዎ ኢዩ።እንተኹን፡ወሪሩ ተዘኸውን ግና ምስሊ መግዛእቲ ከመይ ምስኮነ ነይሩ፡ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣይምስተፈላለያን ኔረን ዚብል ሓሳብ ብዙሕ ዋጋ ኣይወሃቦን ኢዩ።በቲ ሓደድ ኸውን ተግባር ሰለዝኸነ ኢዩ፡በቲ ሓደው ድማ መግዛእቲ ብኸፍኦ ሸነኹ ጥራይ ሰለዝረኣይ ኢዩ።ሓሳብ ብናጸ ምሕሳብ ኣብ ዝኸብደሉ ኩነታት፡ነቲ ምሕሳብውን ብቶም ወሰንቲ ሰባት ብምግዳቡ፡ምምካትን ዝኸፈልኻ ዋጋ ከፈልኻ ምሳዓር ዘምጽኦ እወንታዊ መኸሰባት ዚበሃል ኣጋንኒካ ምጥማት ተዘይኮይኑ፡ኣሉታዊ ሳዕቤኑ ደፈርካ ምርኣይ ኣይሕሰብ ኢዩ ክበሃል ይኸእል ኢዩ።

አብዚ ቐረባ እዋን ግን ሳላ፡ማህበራዊ መራኽቦታት፡ጥልያን ንኢትዮጵያ ከም ወረራ፡እዚ ተፈላልዩ ዘሎ ሕዝቢ፡ሓደ ኮይኑ ምወጻ ኔሩ ዚብል ሓሳብን እምነትን ብዙሓት እኹ ተኸኑ ኣብ ባይታ ከምኡ'ይ ምኸነ ነይሩ፤ ዝብል ሕቶውን ዳርጋ ኣይምለሰን ኢዩ።መግዛእቲ ብዙሕ ኢዩ ዓይነቱ፡መግዛእቲ ወዲ ዓዲ ዘስተማቐር ዘሎ ሕዝቢ፡ብናጽነት ሓሳባቱ ክሸራሸርን ክሰላሰልን ዕድል ተዝረሓወሉ ኔሩ፤ እንታይ ኮን ምበለ ኔሩ፤ ዝብል ከም ሓሳብ ምርኣይ ዝኸብደሉ ወቐቲ ትዕዘብ ኢካ።

ጥልያን ኩነት ኢንግሊዝ ኣብዝሓ ግዜ ከም ባዕዳውያን ዝኣእቲ ክጥመቱን ክረኣዩን ልሙድ ተርእዮ ኢዩ።አብ ኤርትራ ድማ እንተላይ ምምሕዳር መንግስቲ ኃይለስላሴን ደርግን ብመንግስቲ ህግደፍን ብዙሕ ሕዝብን ከም ባዕዳዊ መግዛእቲ ኢዩ ዝቆጽሮን ዝተረኸን።እቶም ደገፍቲ ሕዝባዊ ግንባር ዚነበሩ ወድባት ከይተረፈ፡አብ ኤርትራ ዚነበረ፡ሓይሊ መግዛእቲ ኢትዮጵያ፡ከም ባዕዳዊ መግዛእቲ፡አብ ዳራ ወጺኦም ከምዝመስኸሩን እናሻዕ ይዛረቡ ምንባሮምን ምስጢር ኣደባባይ ኢዩ።

“ኤርትራ፡ብባዕዳዊ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ተገዚኦ ኢያ።” ዝብል ብትሪ ዝቋወምዎ ብዙሓት ኢትዮጵያውያን ከም ዘለዉ መጠን፡አብ ኤርትራውን ዝዚ ሓሳብ ዝቋወሙ ብዙሓት ኤርትራውያን ከም ዘለዉ ፍሉጥ ነገር ኢዩ።ባዕዲ፡ቃል ብቐሉ ምትርጓም ኣይኸብድን ይኸውን ኢዩ።ባዕዳዊ መግዛእቲ ማለት ብዓይኒ ፖለቲካዊ መዝገብ ቐላት እንታይ ኮን ይብል ይኸውን፡ባዕዲ፡ማለት ሓልዮት ዘይብሉ፤ ጮቋኒ፤ ዓጽመ ስጋ ዘየዛምደን ታሪኽ ዘየራኸቦን ወዘተ ኩታ ጓና ቢልና ብሓጺሩ ተባሂሉ ክግለጽ ይእኸል ኢዩ።እዚ ብላህመታዊ ዓይኒ ትርጉሙ ይኸውን ኢዩ። እቲ ናይ ኤውሮጳ መግዛእቲ፡መግዛእቲ ጓና፡ምዕባለን ለውጥን ዘምጽኦ ንብረትን ሃብትን ዓዲ ዝብሕጉግ ጥራይ ዲዩ ተገቢሩ ዝጥመት፤

እቲ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ተባህሉ ዘሎ ብምኽኑ፡እዚ ዚበሃል እወንታዊ ጎኒ ከም-ዘሎ መግዛእቲ ከ እንታይ ዝብልዎ ዓይነት ‘መግዛእቲ’ ኢትዮጵያ፡ጎደና ጸሊምን ጸዕዳን መኣዲ ትምህርቲ፡ኩሉ ማዕረ ይረኽብ ኔሩ ትምህርቲ ኣብ ኩሉ ኔሩ ዶ፡ ንዝብል ሕቶ ትምህርቲ ዝበዝሕ ዕድል ንመን ይወሃብ መሳፍንትን ኣዚዩ ዝቐረበ ምንባሩ ብዙሕ

ድማ፡ድሕረትን ድንቐርናን ዝመለለይኡ ዘይነበሮ ገቢርካ ዝጽው፡መናፍሕ፤ ነቲ ሎሚ መግዛእቲ ኮን ይብልዎ ይኹኑ፤ ብወሕዱ ኣብ ቢሉ ‘ሕብሪ ዓይኒ’ ዚፈለይ ኣይነበሮን ኢዩ።አብ ተባሂሉ ክውሰድ ይኸእል ኢዩ።ምስፍሓት ዳርጋ ኩሉ ዚፈልጦ ጉዳይ ኢዩ።አብ ማህደረ ኔሩ ንዝብል ሕቶውን፡ናብ ቤት መንግስትን ክትዕ ኣይድልዮን ይኸውን ኢዩ።

አብዚ ግዜ እዚ፡ግህደረ ትምህርቲ ንመን ኢዩ ዝወሃብ ዘሎ ምሕታትን ምላሽ ምርኻብ እዋኑ ዚጠልቦ ዘመነ ምዕባሊን ቴክኖሎጂን ስለዝተኮነ ብቐሊሉ ትዕዛዝ ጸሊም ሕብረ-ትርኢት ኢዩ።እዚ ታሪኽ ሰፊሕ ኢዩ ካልእ ግዜ-ግዜ ሂብካ ኪጸሓፍ ዘለዎ ኢዩ።ንእግረ-መገደይ ወስታ ወስ ከብል ካብ ዝብል እዩ እምበር ባህሪኡን ዕላሙቱን ከም ሕላገት ማእከላይ ባሕሪ ኢዩ ።

ናብ'ቲ ጉዳይ፡ዘይተዘመርም ይዘመረሎም ከምለሰ ኢዩ።አብ መበል ካልኣይ ግዜ ወራር ጥልያን፡ብዙሓት ዘደንቑ ታሪኽ ሰሪሖም ሓሊፎም ኢዮም።አብ መስቐላዊ ጎደና ሕይወትን ጎደና ኣብርሃ ደብጭን ሞገስ ኣስገዶምን ከም ሓደ ዝዓበኹ መጠን፡ኣስማትን ጅግንነትን እዞም ኸልተ መንእሰያት እናሰማዕኹ ዓቢዩ ኢዩ።

ብተወሳኺ'ውን፡ዓመት መጻ ዓመት፡አብ ዚተፈላለዩ ማዕኸናት ዜና ቆላሕታ ይግበረሎም ኢዩ።አብ መጽሓፍትን ጋዜጣታትን ታሪኽም ይዝገተው ኢዩ።ብዝተፈላለዩ ቋንቋታት ታሪኽም ተጻሒፉ ኢዩ።ብዛዕባ ኣብ-ጎ ጴጥሮስ'ውን ብተመሳሳሊ እናሻዕ ይዝገተው ኢዩ።አብ ገሊኡ ማዕኸናት ዜና ግና ይንፈገኦም ኢዩ።

በላይ ዘለቀን መሰልቱን ብዙሕ ሳዕ ኣስማቶምን ዝገበርዎ ጅግንነትን ይዝገተውን ይዝኸርን ኢዩ።ብፍላይ በላይ ዘለቀ፡አብ ልዕሊ 250 ደርፍታት ስሙ ከም ሓደ ጅግናን ሓርበኛን ብምግላጹ፡አብቶም ቋንቋ ኣምሓርኛ ዝሰምዑን ብመንጽር ናትና ኢዩ ኢሎም ዘቐርብዎን ኣካላትን ሕዝብታትን ከም ዓቢ ኣብነታዊ ጅግና ኮይኑ፡ካብ ዉሉድ ወለዶ ከርእዮ እጃሙ ይገበር ኣሎ ኢዩ።አብቲ ካልእ ሕዝቢ'ውን ተመሳሳሊ'ዩ።ሓወልቲ ብስሙ ተተኪሉሉ ኢዩ።ብዙሕ ጽሑፋትን ምርምራትን ተዳልዮሉ ኢዩ።መጽሓፍ'ውን ተጻሒፍሉ ኢዩ።ገና'ውን ይጻሓፈሉ ኣሎ ኢዩ።

አብ ከባቢ ሸዋ፡ ካብ ዚነበሩ ድማ፡ከም እኒ ጃካማ ኣኬሎ ዝበሉን መሰልቶምን ብዙሕ ተዘሚርሎም ኢዩ።ካብቲ መጽሓፍ ምጽሓፍ ዚጀመረ መዝርመር፡ስጋብ ሸልማት ጅግንነትን ሓርበኝነትን እናተውሃቦም ስጋብ ግዜ ሞቶም ብዙሕ ንዘበርኸትዎ፡ኸንዲ ዝተኸኣለ መጠን ኣፍልጦ ተመጢዖም ኢዩ።አብ ብርኽት ዚበላ ማዕኸናት ዜና ግቡእ ቆላሕታ ረኺቦም ኢዮም ዘብል ስርሓውቱ ተዓሚሙ ኢዩ።

አብ ኤርትራ ተኮነ፡አብ ግዜ ጥልያን ንዚነበሩ ኣይንግዛእን ዝብሉ ዚነበሩ፡ኣድሂቡ ኣብ ዝተገብረ ጅግንነት መኸተ፡ደሓን ዝበሃል ስነዳ ታሪኽ ተገቢሩ ዘብል ስርሓውቲ ተዓሚሙ ኢዩ።ብመልኸኛ መጽሓፍ ደሓን ዚበሃሉ መጽሓፍቲ ተጻሒፎም ኢዮም።አብ ዝተፈላለዩ እዋን ኣብ ማዕኸናት ዜና ናብ ሕዝቢ ቐሪቦም ኢዮም።ታሪኽ ዉጽኢት ቐጻሊ ጻዕርን ምርምርን ከም ምጃኑ መጠን፡ ኣብ መሰርሕ ግዜ ዘይሕለል ጻዕርን ዕዮን ኪግበር ምጃኑ ዘይሰሓት ነገር ኢዩ።

አብ ጉዳይ፡ጅግና ዘርኣይ ደርስ ኣብ ግዜ ኃይለስላሴን ደርግን ዓቢ ቐላሕታ ካብ ዚወሃቦም ታሪኽት ሓደ ኢዩ ነሩ።አብዚ ግዜ እዚ ብፍላይ ኣብዚ ርብዒ ዘመን፡ ኣብ ምድረ ሓበሻ ቆላሕታ ዚገበረሉ መንግስቲ ወይ ዉድብ የልቦን።እዚ ዝገርም ተርእዮ ኢዩ።እታ ዘርኣይ ደርስ ዚገበሮ ጅግንነት፡ሓሶት ኢዩ ወይ ድማ ስናዕ ምናዕ ኢዩ ንምባል ገለ ፈተነናት ኣብ እንዳ ህግደፍን ኣብ ገለ ኣሳሳይቲ እቲ ሓሳባትን ተገቢሮም ኢዮም።

አብ ዝሓለፉ መንግስታት፡ጅግንነቱ ብዙሕ ዝተዘርበሉን ዝተጽሓፈሉን ምንባሩ ብስሙ ዝሰየማ ዚነበሩ ትካላት ምርኣይ እኹል መርትዖ ኢዩ።አብያተ መግቢ፡ሆቴላት፡ጉጅለ ባንድ፡መዕረፊ ኣጋይሽ፡ሓወልታት፡ኣስማት ቀበሌታትን ኣሃዱታት ሰራዊትን ገለ ካብቲ ንኸብሪ ዘርኣይ ደርስ ተባሂሉ ተዋሂቡ ዚነበረ ኢዩ።አብዚ ሎሚ ከእ ንምፍራስን ንምድዋንን ስሙን ታሪኹን ብዙሕ ተሰሪሑ፡ይሰራሕ ኣሎ ኢዩ።

አብ ከተማ ኣሥመራ ዚነበረ ሓወልቲ ዘርኣይ ደርስ ህግደፍ ቐድሚ 20 ዓመት ኪፈርስ ገቢሩ ኢዩ።ብተመሳሳሊ፡ ኣብ ዶግዓሊ ዚነበረ ሓወልቲ ኣሉላ ኣባነጋ፡አብ ፊት ቤት ትምህርቲ ቐይሕ ባሕሪ 'ቀሃዝ' ዚነበረ፡ሓወልቲ ኢተገ መነን ሓዊስካ እተን ዚነበራ ሓወልታት ኪፈርሳን ኪዓንዎን ተገቢሩ ኢዩ።አብ ሃዘጋ ዚነበረት ሓወልቲ ዘርኣይ ደረስ ከም ዘላ ደቂ እቲ ከባቢ ይሕብሩ ኢዮም።አብ እንዳባገሪማ፡ደርጊ ሓወልቲ ኣሉላ ኪሰርሕ ፈተነታት ገቢሩ ምንባሩን ገለ-ገለ 'ዕንቐፋታት' ተጓኒፍዎ ኢዩ።ብድሕሪኡ ዚዘኸኸ ከይረከበ ድሕሪ ምጽናሕ፡አብ ቐረባ እዋን ኣውፋሪ ኣቶ ዳዊት እጃሙ ከም ዚገበረ፡አብ ታሪኽ ኣፍልጦን ነቲ ጉዳይ ቐርበት ዘለዎምን ይዛረቡ ኢዮም።

አብ ኤርትራ ኣብ ግዜ ኃይለስላሴ፡ብስም ዘርኣይ ደርስ፡ዝተሰየመት ጉጅለ ሙዚቃ ኔራ ኢያ።እዛ ሓውዝ ደርፍታት ኣብ ሓጽር ግዜ ከተፍርይ ዝበቐዕት ጉጅለ ሙዚቃ፡ንመዘኸርታ ዝኣኸል ብኸፊሉ ምስ እንርእይ፡

**“ዕዮና ኪንጅምር እነና ተበጊሰና፤
ዘርኣይ ደረስ ብዝብል እናተጸዎና።”**

እዛ ዘርኻይ ደርስ ትብል ኣዚያ ተዘካሪት ደርፊ፡ብገዲም ጥበበኛ ሃይለ ገብሩ ናብ ሕዝቢ ኣቕሪባ ኢያ።ገዲም ከያን ጌታቸው ካሣውን ተኩነ ኣብታ “ሀገሬን ኣትንኳት” ትብል ኣዚያ ህብብትን ፍትውትን ጥበባዊ ፍርያቱ፡ስም ዘርኻይ ደርስ ጠቐሱ ከምዚ ክብል ኣዚያሙላ ኢያ።

**“ ዘርኻይ ደርስ ወንዱ በር፡ የቆመላት፤
ጀግኖች በጦር ሜዳ ወጥተው፡ የቀሩላት፤
እኔም በተጠንቀቅ ኣለሁ’ሽ የምላት፤
ጥቁርዋ ኣፍሪቃ ሃገሬን ኣትንኳት።”**

“ፍቕሪ ተኮይኑ ሻሽ ይምሰል፤ጽልኢ ተኮይኑ ኻኻ ይምሰል!” ብዝብል ዘረባ ዝፍለጥ ሓው ዘርኻይ ደርስ፡ተስፋጽዮን ደርስ ምርኩስ ብምግባር፡ብዘስምዕ ካብ ሓላፍነት ዝጎደሎ፡ናይ በተኹ ኣጸሓቕቶ ታሪኽ ንዕዘብን ንርእይን ምህላውና ማዕረ ኸንደይ ኣብዚ ምዕቡል እዋን፡ኣብ ፍትሕን ርትዕን “ከም ሸንቲ ግመል ንድሕሪት ተመሊስና”፡ ምህላውና ሓደ መረጺን ኢዩ ዝብል እምንቶ ኣለኒ።

ካልእ ኣብ መኸተ ወራር ጥልያን፡ ኣብ ትግራይ ኮይኖም ሓያልን ታሪኽ ዘይርስዎን ጅግንነት ዝፈጸሙ ተጋሩን ኤርትራውያንን ከም ዘለዉ ይፍለጥ ኢያ።ብኣንጻሩ ድማ፡ኣብ ጎረ ጥልያን ዝወገኑ መሳፍንቲ ከም ዚነበሩ ታሪኽ ትማሊ ኢያ።ካብቶም ብዙሓት ጀጋኑ ግና ሓለፉ ጅግንነት ካብ ዝፈጸሙ ብምንም ዝዘንተውን ዝምስኸረሉን ታሪኽ ደጊዖት ገብረሕይወት መሸሻን ደጊዖት ኣባይ ካሕሳይን ካብቶም ብዙሓት ገሊኦም ኢዮም።

ብፍላይ ድማ ደጃት ገብሪሄት ድንቕን መስተንኸርን ጅግንነት ከም ዝፈጸሙ ጭሩ ከይተረፈ ትምስኸሮ ምዃኑ ካብ ዝሓተትካዮም ሰባት ትረኽቦ ጉዳይ ኢያ።ደጊዖት ገብሪሄት ወዲ ሓዞ ባይሩ ኣብ ዝሓለፈ ርብዒ ዘመን ኣብ ማዕከናት ዜና ዘኸሪ ኣይረኽቡን ኣለዉ።

ኣብ ተረኽቲ ታሪኽ ተኮነ ኣብ ማዕኸናት ዜና ኪቐላሕ ከሎ ስም ደጊዖት ገብሪሄት ኣይለዓልን ኢያ።ምናልባት ይቐሮጽዶ ይኸንው ዘብል ትዕዘብቲ ትረኽቦሉ ኣጋጣሚታት ኣሎ ኢያ።እዚ ክብል

ከለኩ፡ ኣብዚ ቕኝ ኣብ ማዕከናት ዜና፡ኣስማት ኣብ ቐዳማይ ወያነ ዚተሳተፉ ስሙያት ሰባት ኪግለጽ ከሎ፡ስም ደጊዖት ገብሪሄት ፈውሲ ማሕላ ተኮነ ኣይግለጽን ኔሩ።ከምቲ ኣብ ዓወት ኩናት ዓድዋ፡ኣብ ገሊኡ ማዕከናት ዜና ስም ባሻይ ኣውዓሎምን ኣሉላ ኣባነጋን ጥራይ ዝገልጹ ዝነበሩ።ኣብ ገለ ማዕከናት ዜና ድማ ስም ደጊዖት ባልቻ ‘ኣባ ነፍሶ’ን መሰልቶምን ዝግለጹ ኔሩ፤ ኣብ ገለ-ገለ ማዕኸናት ድማ ስም ሃጺ ምንሊክን እተጌ ጸሃይቱን ጥራይ ጎሊሑም ኪወጹ ተገቢሩ ይዝንቶ ከም ዚነበረ፡ኣብ ሓደ መድረኽ ገምጋም ከይተረፈ ቐሪቡ ምንባሩ ናይ ቐረባ ኣዋርሕ ተዘኸሮ’ዩ።

እዚ ዓይነት ኣተራርኻ ታሪኽ፡ኣብ መበል 21 ክፍለ-ዘመን እሞ ድማ ኣብ ሓደ ሃገር ዚነበር ሕዝቢ ኪፍጸም ምርኻይ ማዕረ ከንደይ ሰፊሕ ክፍተትን ገፊሕ ሃጻፋትን ምህላዉ ዝሕብር ኣንፈት ኢያ።

ኣብዚ ቐረባ ኣዋን፡ኣብ ሓደ ማዕኸን ዜና፡ኣዲስ ኣበባ ዩኒቨርሲቲ ታሪኽ ኢትዮጵያ ከጽንዕ ዕማም ተዋሂብዎ ግና ኣብ ዓመታት ዕዮ-ገዝኡ ኪፍጸም ከም ዝኣገም ዝሕብር’ዩ ዜና ተቐሊሑ ኔሩ ኢያ።

ኣብ ቐርኒ ኣፍሪቓ ዘለዎ ማዕኸናት ዜና፡ኣብ ኢድ መንግስቲ ወይ ወደባት ብምህላወን ንዝንባሌን ድልዎትን፡ ወንተን መወልተንን ዝሰሰይ ስርሓውቲ ተዘይኮይኑ ንረብሓ ሕዝቢ ኣተኩረን ኪሰርሓ ምሓር ከም ዝጽግመን ብቐሊሉ ትዕዘብን መጽናዕታት ዝምስኸርዎን ወድዓዊ ተርእዮ ኢያ።

ሚዛን ሓቕን ፍትሕን ሕላገታ ዘይገበረት ማዕኸን ዜና ድማ ሱታፌን ዕዘዝ ሰዓብነትን ኪትጓናጸፍ ከቶ ዘይሕሰብ ኢያ።ማዕኸናት ዜና ካብ ሃልኺ ጎስጓስን መናፍሕን ሓሊፈን፡ናብ ማዕኸን ብዙሓት ኪኹና ገና ብዙሕ፡ ኣዚዩ ብዙሕ መገዲ ከም ዚተርፈን ምስሊ ስርሓውተን ሪኢካ ትምስኸሮ’ዩ።

ማዕኸናት ዜናታት ኣብ ረብሓ ሕዝቢ ብተግባር ውዲሊን፡ኣብ ፍትሓውነት፡ኣብ ሚዛናውነት፡ኣብ ርትዓውነት፡ኣብ ኣሳታፍነት፡ኣብ ሓላፍነታዊ፡ተሓትትነትን ምዕሩይነትን ኣድሂቦን ክሰርሓ ከም ዘለወን ኣምር ዕዮኣን፡ ኣብ ወረቐት ወይ ኣብ መደረ ብዙሕ ሳዕ ይግለጽ’ዩ።ኣብ ባይታ ግና ከም ኣፈላላይ ሰማይን ምድርን ኢዩ ኮይኑ ዘሎ።

ኸቡራት ኣንበብቲ፡ነፍሲሔር ኣተወብርሃን ሰጊድ፡ቐድሚ 50 ዓመት፡ ኣብታ “ተጋሩዮ” ትብል ደርፎም፡በታ ፍልይቲ ክራሮም ገቢሮም ዝከረርዋ፡ቆንጨብ ክጋብዘኩም እፈቱ።

**“ከመዓልካ ወዲ ሓዞ በይሩዮ፤
ይመጽእ ኣሎ ለማልሞ ገይሩዮ፤
ንሱ ኣንበሳ፡ሓሻኸሩ ነብሪዮ።”**

**ገብሪሄተይ ወዲ ሓዞ ባይሩዮ፤
ንሱ ኣንበሳ፡ሓሻኸሩ ነብሪዮ፤
መሊስዎ ዝገበረ ገይሩዮ።”**

**እንታይ'ዩ፣ ሕዝግ እንታይ'ዩ፣
ገብሪሄተይ አባ ፈንቆልያዩ።**

**ተጋሩዮ፣ አታ ዝም ተጋሩዮ
ከጥዕመሎም ሽጉጥ ምስ ዝናሩዮ።**

ደጊያት ገብረሕይወት መሸሻ ወዲ ሓዘ፡ብዝሰርሕዎ ድንቂ ታሪኽ ዓሠርትው ሓደ ንሻናት ከም ዝተሸለሙ ማህደር ታሪኽም ፈቲሽካ ትረኽቦ ኢካ። ዋላ'ኳ ኣብ ቐዳማይ ወያነ፡እቲ ናቶም መጋብር ጅግንነት ከም ኣሉታ ዝርእይዎ ኣካላት ተለዉ፡እቲ ፍጻሜ ግና ከም ታሪኽ ብፍትሕን ርትዕን ጸሓፍቲ ታሪኽን ፖለቲካኛታትን ክጽሕፍዎ ከኮነ ከዘንትወዎ ይግባእ ኔሩ ኢዩ።

ኣብ ጉዳይ ቐዳማይ ወያነ ግቡእ መጽናዕቲ ገቢርና ዝብሉ ሊቃውንቲ ከይተረፈ፡ስም ደጊያት ገብረሕይወት መሸሻ ከይጠቐሱ ዝተሰወሮም ወይ ዝሰኹሩ ዘለው ወይ ድማ ኣይትግለጽዎ ዝበሃሉ የምስል ኢዩ። ምክንያቱ፡ኣብቲ ብማዕኸናት ዜና ዝቐልሕ መጽናዕቲ ወይ ጽሑፍ ስምም ዳርጋ ኣይትሰምዖን ኢካ። እዚ ድማ ኣዚዩ ዘገርምን ዝሕዝንን ኢዩ። ኣሉታዊ ጎኖም ተገሊጹ፡እቲ ድንቂ ታሪኽም ኪትረኽ ይግባእ ኔሩ። ታሪኽ ምቕባር ግና ንሓቂ ከም ምቕባር ምዃኑ ኪንስሕቶ ኣይግባእ ኢዩ።

ታሪኽ፡ቐዳማይ ወያነ ኪፈሸል ዚገበረ ምክንያቱ ብግልጽን ብንጹር ኪግለጽ ኣለዎ። ንመጻኢ ታሪኽ'ውን ብ'ኣግባቡ ክጸሓፍን ኪስነድን ግደ ምሁራትን ዝምልከቶ ኣካል ኸከውን ኣለዎ። እቲ ምንታይ፡ታሪኽ ታሪኽ ኢዩ። ንገለ መዓር፡ንገለ ዕረ ዕርዕረ ዝኸነሉ ኣጋጣሚ ኪሕሰቡሉን ኪዝተየሉን ይግባእ'ዩ። ፖለቲካኛታት ድማ ኩሉ ከም ዘለዎ ኮይኑ ስለዘይነብር፡ንታሪኽ ካብ ምድህኻኽን ምዕምጻጽኻ ኪትሕረሙ ግዜ ይጠልቡኩም ኣሎ። ሎሚ ዝተዓብጠ ፍጻሜ ታሪኽ ጽባሕ ምውጽኡ ዘይተርፍ ባህሪ ታሪኽ'ዩ።

**“ወዲ ሓዘ ፈጅሩ እንትለዓልዮ፣
ወዲ ወላይ መን ኢሉካ ሰዓብዮ።”**

ኣብዚ እዋን እዚ፡ገለ-ገለ ዓባይቲ ሰባት፡ታሪኽ ጽወደኒ ኢልካዮም እናዋግዑካ ከለዉ፡ኣጋጣሚ ታሪኽ ሓርበኛ ደጊያት ገብረሕይወት መሸሻ ተተላላዲሉ፡እዛ “ወዲ ሓዘ ፈጅሩ እንትለዓልዮ” ትብል ደርፊ ክትሰምዕ ንቡር ኢዩ። ግና ገለ-ገለ ነዛ ደርፊ ኪነግሩካ ይስኽፉ ኢዮም። ገለ'ውን ጌጋ ይገብሩ ዘለዉ ዝመስሎም ከም ዘለዉ ኣብዚ ቐረባ ዓመታት

ካብ ዘጓነፈኒ ተርእዮ ኢዩ። እዚ ድማ፡ኣብዚ ግዜ ስም ወዲ ሓዘ ባይሩ፡ ኣብ ማዕኸናት ዜና ብዘይምልዓሉ፡ኣብቲ ሕዝቢ ጽልዎ ፈጠሩ ኢዩ። እዚ ከኣ፡ከም ሓውሲ ዘይግቡእ ታሪኽ ገቢሮም ዝቐጽርዎ ከም ዘለዉ መጠን ተሓቢኖም ዝጸወዩካ ድማ ኣይትስእንን ኢካ።

ብዛዕባ ኣብ መበል 54 ዕድሜኡም ኣብ መካነ ሕይወት፡ሰኒታ-ኣሥመራ ክእለዩ ድሕሪ ምጽናሕ፡ ኣብ 1956 ዓምሓ ዝሞቱ፡ኣብ ኣክሱም ዝተቐብሩ፡ደጊያት ገብረሕይወት፡ ኣብ መፍተል ሓበሬታ ሓደ ጽሑፍ ብሕጻር ዚበለ መገዲ ካብ ዝተጽሓፈ፡ እዚ ዝስዕብ ዝመስል ኢዩ።

“ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ (ወዲ ሓዘ ባይሩ)

ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ (ወዲ ሓዘ ባይሩ) ብዳዕሮ ተኸለ ኣቢሉ ናብ ትግራይ ዝኣቱ ዝነበረ ሰራዊት ፋሽስት ጥልያን ኣድብዮም ብምጽናሕ ምውትን ቁስልን ዝገበሩ ስሙይ ጅግና እዮም። ብደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ (ኣባ ፈንቆል) ዝምራሕ ሓይሊ ተጋሩ ኣብ ፀለምቲ ዋልያ ከተባበው ዝበሃል ከባቢ፤ ዳዕሮ ተኸለ፤ ኣብ ተንቤን ዓዲ ዕንቅርቲ፤ ኣብ ዓድዋ እንዳባ ገሪማ፤ ኣብ ገሪዓልታ፤ኣውዜን፤ ኣብ ወርዒ፤ ኣብ መረብ፤ ኣብ ቆራሮ፤ኣብ ለማለም፤ኣብ ዓዲ ኣርቃይን ካልኦት ከባቢታትን ብዝተፈላለዩ ግዜ ምስ ሰራዊት ፋሽስት ጥልያን ዝተዋግኡ ሓርበኛ እዮም።

ወታደራት ፋሽስት ጥልያን ሸም ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ እንትለዓል ብፍርሒ ይርዕዱ ነይሮም። ካብዚ ዝተልዓለ ድማ “ፌመሱ (ስሙይ) ገብረህይወት ቁመቱ ክንድ ምንታይ ይኣክል? ርጉዳ ክንድምንታይ ይኸውን?” እናበሉ ንሰባት ይሓቱ ነይሮም እዩ ዝብሃል። ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ ቁመቶም ሓጺር ማእጋር ከምዝነበሩ እዩ ዝነገር። ካብ ሰብ ዝነውሑን ዝረጉዱን ገይሮም ዝግምቱ ዝነበሩ ወታደራት ፋሽስት ጥልያን ግና ትኽክለኛ ቁመትን ርጉድን ደጃዝማች ገብረህይወት ዝነገሮም ሰብ “ሓሲኻ ከተውቅዐና ደሊኻ ዲኻ?” እናበሉ ኣሲሮም ይገርፍዎ ነይሮም። “ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ ክንዲ እምባ እዩ ዝኸውን” ብምባል ኣጋኒኑ ዝነገሮም ድማ “ብራቮ ፈታዊና ኢኻ” ኢሎም ይሰድዎ ከምዝነበሩ ይዝንቶ። እዚ ኣባህላ እዚ ግን ንቶም ኣፍሪካዊ ጄነራል ራሕሲ ኣሉላ ኣባ ነጋ ዝበሃል ዝነበረ ምዃኑ ይፍለጥ።

ኣባ ፈንቆል ማለት መጻውዒ ስም ፈለስ ደጃዝማች ገብረህይወት መሸሻ እዩ።

ኸቡራት ኣንብብቲ፡ኣብ ዝመጽእ ግዜ፡ብዛዕባ ሓርበኛታት ዘርኣይ ደርስን ደጊያት ገብረሕይወት መሸሻን ብሰፊሑ ክቐርብሎም ተስፋ እንብር። ንሎሚ ግና ነቶም “ዘይተዘመሮም ንዘምረሎም”፡ ኣብ ዝብል ርእሲ፡እዚኦም ከም ኣብነት ገሊጽና እምበር ካልኦት ከም ዘለዉን ከም ዚህልዉን ምስ ህሉው ኩነታትን ወድዕን ኣብ ግምት ኣእቲካ ግደን ኢዩ። ስለዚ፡ኩሉ ዝምልከቶን ግዳስን ኣእጃሙ ክገብር ክላቦ እፈቱ።